

יבמות כט. (המשנה) עד כט: (סוף העמוד)

ביאורי מושגים

אירוסין (שנקראים גם קידושין) ונישואין - כפי שהזכרנו רבות האירוסין הן השלב המשפטי - טכסי (למשל נתינת טבעת) ביצירת הבית היהודי. והנישואין הן השלב הקיומי מציאותי (למשל חדר ייחוד). השלב של האירוסין הופך את בני הזוג לקשורים בקשר של ברית אבל לא בקשר מציאותי. לכן לגבי נושאים קיומיים הם לא נחשבים בני זוג עדיין (היטמאות לאישה - תלויה בהגדרת האישה כשאר בשרו, כך גם ירושה ובלעדיות על הפרת נדרים).

מעמד ייבום - ייבום הוא רק שלב הנישואין, הייבום מבוסס על כך שהקשר המשפטי-טכסי כבר קיים. הגמרא מתחבטת מה קורה אם האדם עשה מאמר (שהוא למעשה אירוסין) ומה מעמד היבמה במקרה זה (לפי ב"ש הסוברים שמאמר עקרונית מועיל)

המשנה

המקרה

שלב א': אדם עשה מאמר ביבמתו,

שלב ב': אחותה של יבמתו (שבה עשה מאמר) - נפלה גם היא לפניו לייבום.

הדין

ב"ה: היבמה הראשונה לא נחשבת כ'אשתו' - ולכן שתיהן אסורות עליו (מדין שתי אחיות שנפלו לפני יבם לייבום)

ב"ש: היבמה הראשונה נחשבת כ'אשתו' - ולכן היבמה החדשה הינה אחות אשתו ומופקעת מייבום.

תקופו של מאמר לפי ב"ש

ר' אמי ב"א: קניין גמור (יוצאת בגט) - היא אשתו לכל דבר ועניין,

ר"א (א'): קניין חלקי (יוצאת בחליצה) - מועיל להחשיב את אחותה כאחות אשתו (ולפטור את אחותה לגמרי)

ר"א (ב'): קניין חלקי חלקי (יוצאת בחליצה) - מועיל לדחות את אחותה מעליו (אבל היא עדיין חייבת חליצה)

הגמרא מסתפקת האם לפי שיטה זו היא נחשבת אשתו לעניין הפרת נדרים

הערות

א. שיטת ר' אלעזר (ב') נדחתה מהמשנה שלנו - המשנה קבעה במפורש שאחותה פטורה לחלוטין (ולא צריכה אפילו חליצה)

ב. העובדה ש:

שני אחים לא יכולים לעשות מאמר בשתי אחיות שנפלו לפנייהם לייבום (וכך כל מאמר ידחה את אחת האחיות) - לא מלמדת אותנו שמאמר אינו קונה קניין גמור -

ייתכן ש: מאמר קונה קניין גמור רק במקרה נורמלי של היתר (וכאן מדובר כשהאחיות נמצאות במצב של איסור)

ספקו של רבה לגבי מאמר

אפשרות א': מאמר מפקיע את תהליך הייבום (ולכן צריך בו גם חופה - נישואין)

אפשרות ב': מאמר מתווסף לתהליך הייבום (ולכן כמו בייבום אין צריך חופה - נישואין)

מצאנו דעה שישבם שעשה מאמר מפר נדרים. לא ניתן להוכיח משם שלא צריך חופה כיוון ש: אולי היבם לא מפר לבד (כמו זוג נשוי) אלא רק בשותפות עם האב (כמו זוג מאורס)

המשנה בנדרים

הפרת נדרים לשומרת יבם

ר' יהושע: יכול להפר רק כשיש יבם אחד,
ר' עקיבא: לא יכול להפר אף פעם (גם כשיש יבם אחד)
ר' אליעזר: יכול להפר תמיד (גם כשיש שני יבמים)

טעמים של החכמים

ר' יהושע: ליבם אחד יש זיקה, לשנים אין זיקה.
ר' עקיבא: אף פעם אין זיקה
ר' אליעזר: אפשרות א': מדובר כשאחד היבמים עשה בה מאמר (ואז אם מאמר עושה נישואין מפר לבד ואם עושה אירוסין מפר בשותפות)
אפשרות ב': מדובר כשחייבו את אחד היבמים לזון אותה (ואז הוא מפר את נדריה כיוון שמן הסתם היא נודרת על סמך דעתו)

הערות על אפשרות ב':

א. כשהיבם לא מסכים לייבם או לחלוץ חכמים מחייבים אותו לזון אותה
ב. אפשרות ב' הוצעה כיוון שיש דעה שגם לפי ב"ש מאמר לא קונה לגמרי (ואז אפשרות א לא מועילה)